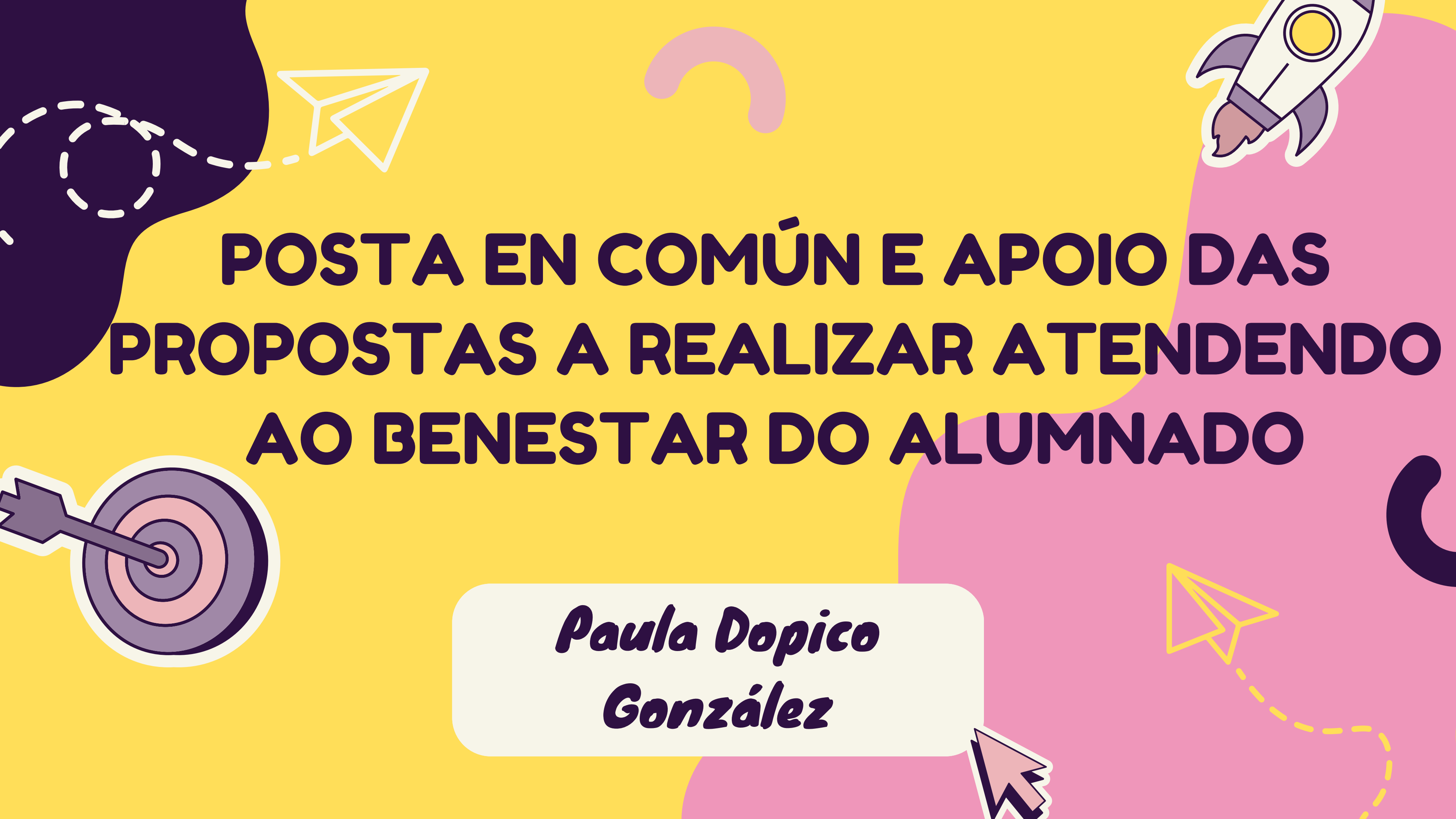
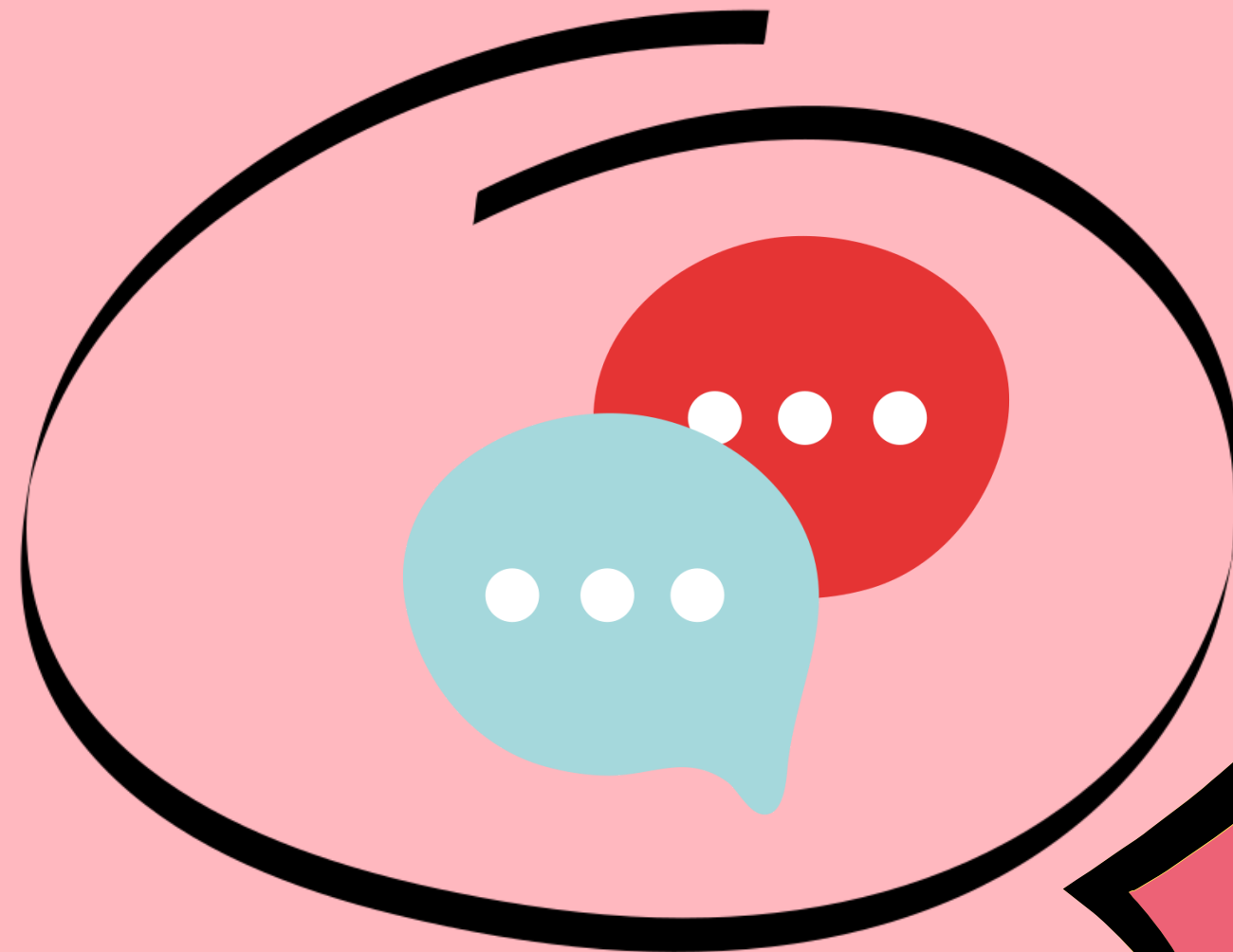

POSTA EN COMÚN E APOIO DAS PROPOSTAS A REALIZAR ATENDENDO AO BENESTAR DO ALUMNADO

***Paula Dopico
González***

PRESENTACIÓN

POSTA EN COMÚN

A CONVIVENCIA NO NOSO CENTRO

É a capacidade que teñen as persoas de vivir con outras nun marco de **respecto mutuo** e **solidariedade recíproca**, expresada na interrelación harmoniosa e sen violencia dos diferentes actores e estamentos da **comunidade educativa**.

Ten un enfoque **formativo**, ao tratarse dunha aprendizaxe enmarcada en obxectivos fundamentais e transversais e, a súa vez, é unha **responsabilidade compartida** por toda a comunidade educativa.

CONVIVENCIA

Decreto 8/2015

“Trátase dunha convivencia que se constrúe día a día co establecemento dunhas **relacións** con un/unha mesmo/a, coas demais persoas e co entorno, fundamentadas na dignidade humana, na paz positiva e no respecto aos Dereitos Humanos”

CONVIVENCIA

Nélida Zaitegui

3 Ideas...

**TODO O PROFESORADO
EXERCE A FUNCIÓN
TITORIAL E ORIENTADORA**

**CONVIVENCIA NON É SINÓNIMO
DE DISCIPLINA OU CASTIGO**

**RESTAURAR A
CONVIVENCIA IMPLICA
CONSTRUÍR COMUNIDADE**

NORMAS...? PARA..

*Coidarnos / Atender ás necesidades / Delimitar os lugares /
Coidar a tarefa*

*Segundo Alberto Soler e Kontxín Roger, os **límites deben poñerse de forma innegociable** cando existan
3 ámbitos afectados : **Respecto, seguridade e saúde.***

Os límites non teñen coma finalidade que ***nos obedezan*** pero sí son imprescindibles para que
crezcan e articulen *a construción subxectiva* (*Se podes andar, tes que andar. Se podes peitearte, debes
peitearte*).

*O proceso de crecemento defínese “**como un camiño de sucesivos desprendementos cara á
autonomía de cada nova capacidade adquirida**”.*

*Case **sempre tentarán romper as regras**. Non agardemos que fronte un límite ou prohibición nolo
agradezan; **NON O FARÁN!***

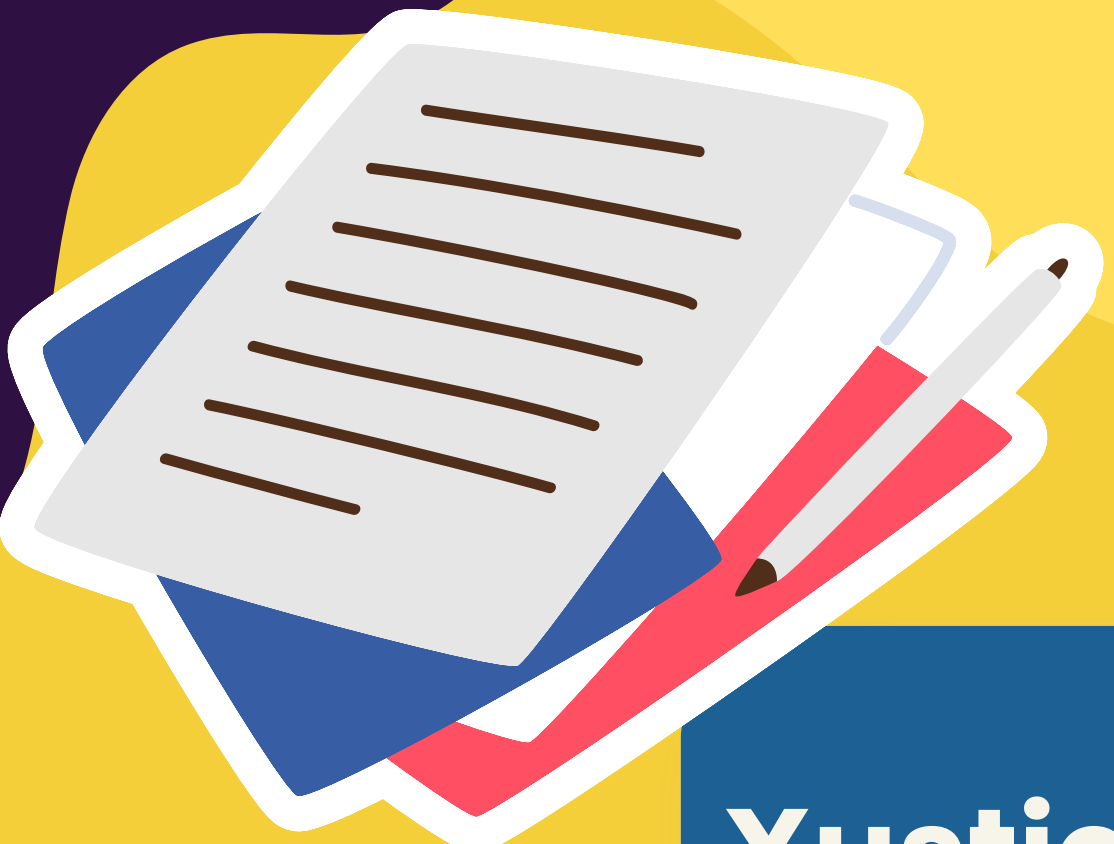
MODELOS DE CONVIVENCIA

Xustiza Retributiva

- Céntrase en buscar o culpable. As **víctimas** non toman parte do proceso. A responsabilidade é **individual**.
- Baséase no **castigo**.
- Céntrase no **pasado**, en establecer **culpables**

Xustiza Restaurativa

- Busca mellorar a **comprensión** entre as partes, reparar e restablecer a relación..
- As vítimas e a comunidade teñen un papel central na resolución do conflito. A **responsabilidade é compartida**.
- Centrémonos no **futuro**, en mellorar a situación, en resolver o conflito, asumir responsabilidades e **reparar o dano causado**.

MODOS DE AFRONTAR CONDUCTAS CONTRARIAS

Xusticia Retributiva

- Busca a **penalización** e “dar exemplo”.
- **Estigmatiza** ao culpable.
- **Causa dor**.
- Promove a **submisión**, pero **non a responsabilidade**.
- É un recurso **fácil e rápido**.
- Non adoita xerar **cambios na conduta** e empeora as relacións

Xusticia Restaurativa

- Busca **reparar** e recuperar o benestar.
- **Acepta á persoa e rexeita o acto**.
- Relaciónase cunha norma necesaria para convivir.
- Promove a **responsabilidade, implicación e o compromiso**.
- É un proceso educativo que **exixe tempo**.
- Impulsa o cambio e a capacidade de autoavaliación.

A LÓXICA

Retributiva

A lóxica retributiva expón que as persoas aprendemos, fundamentalmente, mediante **premios e castigos**.

Restaurativa

- É unha forma diferente de ver un conflito.
 - Distingue a **persoa** da **conducta**
 - Potencia unha moral autónoma e un proceso de reflexión.
-

PREGUNTAS....

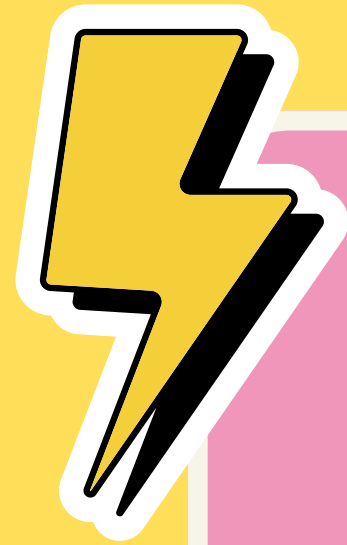
AVAILABLE
NOW

Xustiza Retributiva

- Que normas se violaron?
- Quen o fixo?
- Que se merece?

Xustiza Restaurativa

- Quen foi afectado/a?
- Cales son as súas necesidades?
- Quen ten a obriga de atender esas necesidades?

COMA MEDIO

Modelo punitivo

Modelo reactivo

Evitación conflicto

Perspectiva **INDIVIDUAL**

nos problemas de
convivencia

COMA FIN

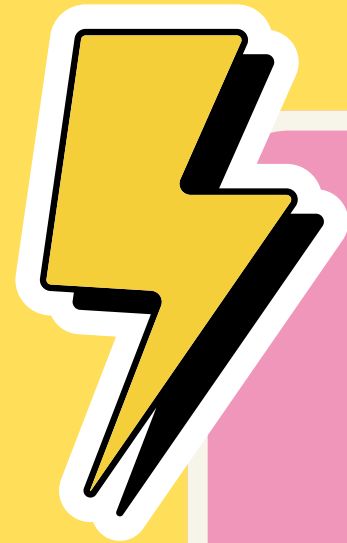
Modelo democrático

Modelo proactivo

Conflicto = aprendizaje

Perspectiva **ECOLÓGICA**

nos problemas de
convivencia

COMA MEDIO

Aprendizaxe coma rendemento
Negada a importancia do vínculo
Conduta disruptiva fora E-A
Conduta coma capricho ou
desafío

COMA FIN

Aprendizaxe coma proceso
O vínculo como 1º requisito
Conduta disruptiva parte E-A
Conduta coma
comunicación e petición

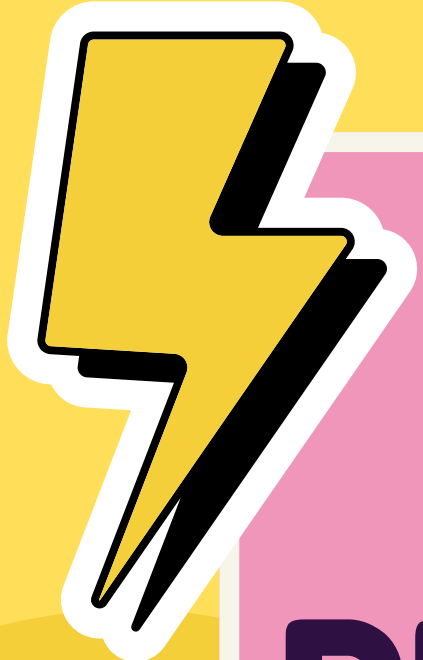
MINUTO 3' 05"

Daniel Reisel : La Justicia Restaurativa y la Neurociencia

- ***Responsabilización do infractor***
- ***Reparación á vítima***
- ***Restauración do diálogo e das relacións***

PRÁCTICAS RESTAURATIVAS

AS PRÁCTICAS RESTAURATIVAS

A práctica Restaurativa é unha maneira de **pensar e ser**, enfocada en desenvolver **espazos seguros** para **verdadeiras conversas** que profundizan as relacións e que constrúen comunidades máis conectadas, máis fortes (Mark Vander Vennen, 2016).

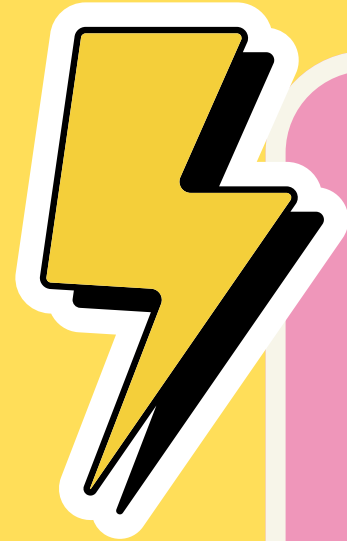
AS PRÁCTICAS RESTAURATIVAS TEÑEN AS SÚAS RAÍCES NA XUSTIZA RESTAURATIVA

Proactivo: invertir tempo en desenvolver relacións sas, fortes e duradeiras entre toda a comunidade educativa.

Preventivo: traballar antes de que ocorra o dano

Reactivo: cando ocorre o conflito

*A hipótese fundamental das prácticas restaurativas é que os seres humanos teñen máis posibilidades de facer cambios positivos no seu comportamento cando as outras persoas en **posicións de autoridade** fan cousas **CON** eles, en lugar de **CONTRA** eles. (Watchel)*

PROCESO DE DIÁLOGO

Pessoa danada: permite expresar a outra pessoa os seus sentimentos e contribuir a superar o impacto do acontecido.

Pessoa que danou: permite ser máis consciente do dano causado, asumir a súa ***responsabilidade*** de reparar as consecuencias .

Comunidade: permítelle ser parte activa do proceso

ESTILOS

Reglas Normas – Límites – Expectativas – Retos/Desafíos

Límites	Límites altos	Enfoque autoritario (Punitivo) Estudiantes estigmatizados ¿Cómo se sienten los estudiantes? » Hipervigilancia en busca de amenazas » Memoria y funciones ejecutivas reducidas CONTRA Estado del cerebro: Vigilancia ansiosa	Enfoque restaurativo Estudiantes conectados / confiados ¿Cómo se sienten los estudiantes? » Sintonizados con los demás » Conectados a la comunidad » Responsables ante la comunidad » Reflexivos CON Estado del cerebro: Estado de alerta relajado
	Límites bajos	Enfoque no involucrado (Negligente) Estudiantes Ignorados/insensibles ¿Cómo se sienten los estudiantes? » Estresados » Incapaces de poner atención » Descuidados NO Estado del cerebro: Defensa reactiva	Enfoque permisivo Estudiantes eximidos / disculpados ¿Cómo se sienten los estudiantes? » Sus conductas negativas reciben refuerzo positivo PARA Estado del cerebro: Pasividad
Apoyo bajo		Apoyo alto	

La ventana de la disciplina social P. Mc Cold & T. Watchel (1969)

Motivar – Dar afecto – Nutrir – Colaborar - Orientar

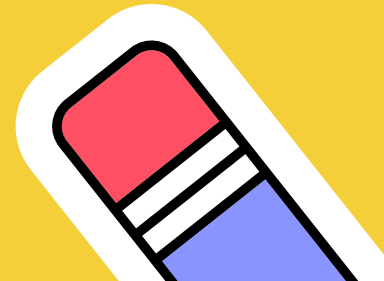
ESTILOS

*Se quedamos no **control**, non chegarermos a conectar, nin promover **responsabilidade**.*

*Se tan só damos **apoio**, non fomentamos a súa **responsabilidade**.*

Se non facemos nin o un nin o outro, mellor non participar

*Para dar unha resposta axeitada, debemos aportar **alto control**,
pero tamén alto apoio*

TRATO XUSTO

"É máis probable que unha persoa acepte un resultado, aínda que non lle guste, cando é tratado de forma xusta e respectuosa."

Que é máis xusto proceso ou resultado? *Un bo proceso leva a un bo resultado*

*Un Proceso Xusto e Respectuoso baséase en **tres principios**:*

- **Participación**: oportunidade de ter voz.*
- **Explicación**: comprender as razóns das decisións tomadas*
- **Claridade das expectativas**: comprensión compartida do que se espera en termos de comportamentos, regras e acordos.*

Proverbio latino "Soy un hombre, nada de lo humano me resulta ajeno" (Publio Terencio)

AUTORIDADE

- **Lexitimizar a tarefa:** Querer agradar, presuposto non interese ou inutilidade. Podo estar en desacordo pero non en PARIDADE.

“Entendo que esto non sexa interesante pero....traballamos e logo poño un video?”

- **Dobre mensaxe:** Fago unha cousa e digo outra

“Temos moito que facer o currículo...pero saímos antes”

- **Chantaxe:** En ocasións algo “natural” ou unha negociación.

“Non vas a aprobar....”

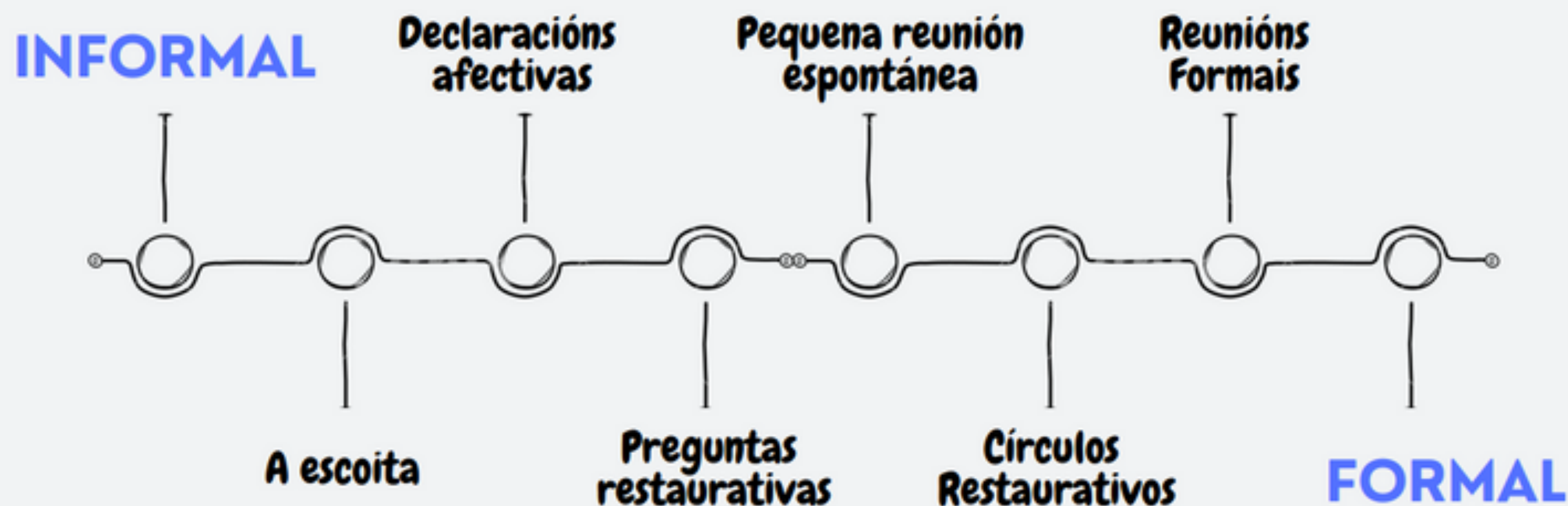
- **Reiteración:** Dicir as cousas moitas veces perde eficacia, desprestíxase. (1-2-3).

“Á silla de pensar!....pensar en que? pobrecito, non pasa nada...volve a túa mesa”

FERRAMENTAS RESTAURATIVAS

Repertorio Práticas Restaurativas

**ANTES DE
COMEZAR....A
IMPORTANCIA
DUNHA BOA
ESCOITA!!**

POR QUE???!!

PROVOCA CULPA E ACUSACIÓN
NON ABRE RELACIONES
NON ESTIMULA A EMPATÍA
NON XERA REFLEXIÓN
NON CONTRIBÚE A MODIFICAR O
COMPORTAMENTO

DECLARACIÓNS AFECTIVAS

Transformar as mensaxes "**ti**"
(culpabilizadoras - xuízo) a mensaxes
"**eu**" (como me afecta: sentimento-
necesidade-petición)

Pedir responsabilidade a outra persoa e
ó mesmo tempo proporcionarlle **apoio**
(expresamos como nos sentimos e
facemos unha petición).

Imos dicir o **que necesitamos** á outra
persoa sen danar o vínculo nin **escalar**
no conflito

Imos **ser asertivos** e dicir o que sentimos
sen agresividade nin pasividade

The HOMELESS
NEED EMPATHY

NOT JUDGEMENT

DECLARACIÓNS AFECTIVAS

The HOMELESS
NEED EMPATHY

NOT JUDGEMENT

"Como non fagas as actividades agora mesmo quedas sen recreo"

"Coma continues sendo tan molesto na clase, levas un parte e non vas á excursión"

"Xa estou farta de aguantarte, así que marcha a aula de convivencia"

"Tedes que portarvos ben en clase como vos portades co profe de FeQ e se non o facedes, comezo a poñer partes!"

"Es un vago!! Non o volvo a repetir, recolle o teu cuarto!!"

PREGUNTAS RESTAURATIVAS E PEQUENA REUNIÓN ESPONTÁNEA

As preguntas afectivas son preguntas que nos axudan a ***abrir o diálogo*** restaurativo en aquelas situacións nas que unha ou varias persoas se senten afectadas polo comportamento de outra ou varias persoas.

Están pensadas para casos de ***danos leves ou moderados***, nas que se van xuntar ás persoas directamente involucradas. No caso de danos máis serios, onde existen persoas afectadas de forma indirecta, casos que soen transcender ó propio centro educativo, sería pertinente realizar unha ***Reunión Restaurativa***.

PREGUNTAS RESTAURATIVAS

Identificado autor e receptor do comportamento inaceptable.

Preparación por separado, se non se acepta a proposta de diálogo NON se fai a reunión.

RECEPTOR

1. Que pensaches despois do ocorrido?
2. Como che afecto o incidente?
3. Como lle afecto a outras personas?
4. Que foi o máis difícil para ti?
5. Que necesitas que pase a partir de agora?

AUTOR

1. Que pasou?
2. Que pensabas cando ocorreu?
3. Quen foi afectado por este incidente? Familia, observadores, profesorado, alumnado, etc.
4. De que xeito foi afectada cada persoa?
5. Que pensas agora do que sucedeu?

Si esta resposta é igual as dúas primeiras, non está preparado para a reunión

6. Que podes facer para mellorar as cousas?

Pequena reunión espontánea

- Non está claro agresor e receptor
 - Situación inaceptable
 - Oferta de diálogo
 - Traballo individual

1. Que pasou?
2. Como te sentiches?
3. De que xeito contribuíches no que pasou?
4. Quen foi afectado por este incidente? Familia, observadores, profesorado, alumnado, etc.
5. Qué necesitas que ocorra para que se arranxen as cousas?
6. Que podes facer ti para mellorar as cousas?

Facemos preguntas e se escoitan todas as persoas.

NON VAMOS A ESTAR DE ACORDO, PERO VAMOS A ESCOITARNOS

CADA UN/HA Ó VIVIU DUNHA MANEIRA, PERO ESTADOS DE ACORDO EN QUE....

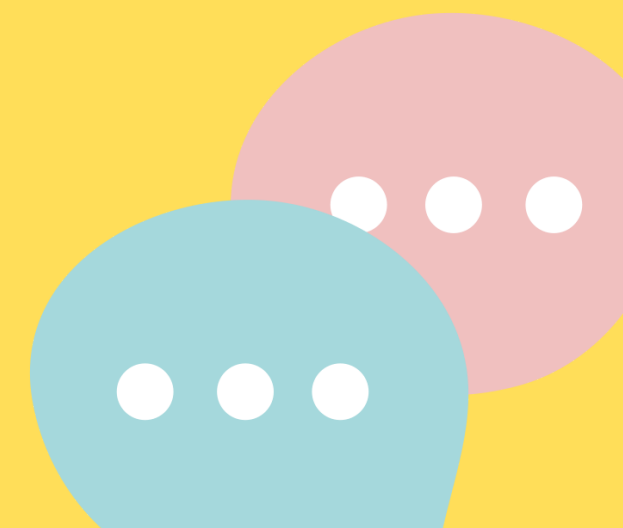
Eu te invito a ir a reunión só se suprimimos o "PERO"

REUNIÓN FORMAL

Realízase cando se cometeu un delito ou existe un conflito xa exposto. Á reunión acode tanto a **persoa que se viu afectada** polo delito, como a que **comete o dano**, así como **acompañantes de ambos** (seres queridos ou membros da comunidade). O obxectivo desta reunión é que o infractor **tome conciencia do ocorrido**, coñeza o dano causado e propoña unha solución.

CASTIGO E CULPA

Bloquea as relacións

Non fomenta empatía

Non promove reflexión nin

responsabilización

**Non promove cambio de
comportamento**

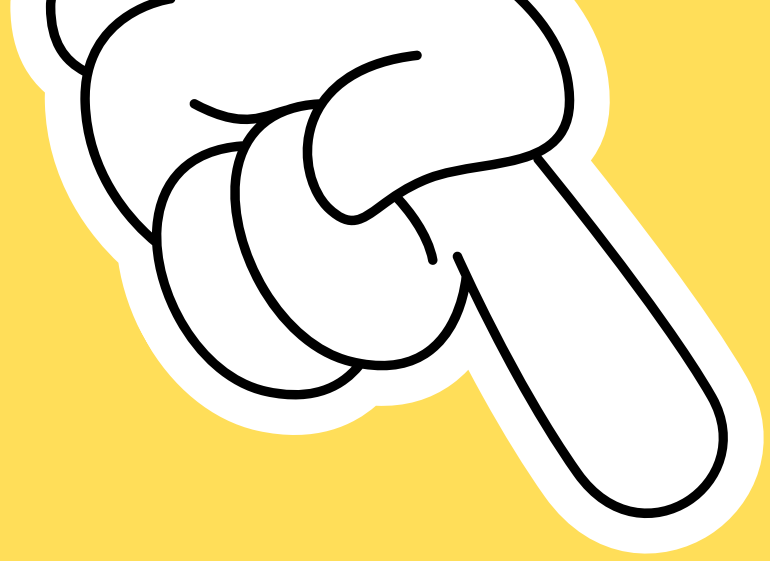
DIÁLOGO RESTAURATIVO SANCIÓN

Abrir a conversación

Desenvolver a comprensión

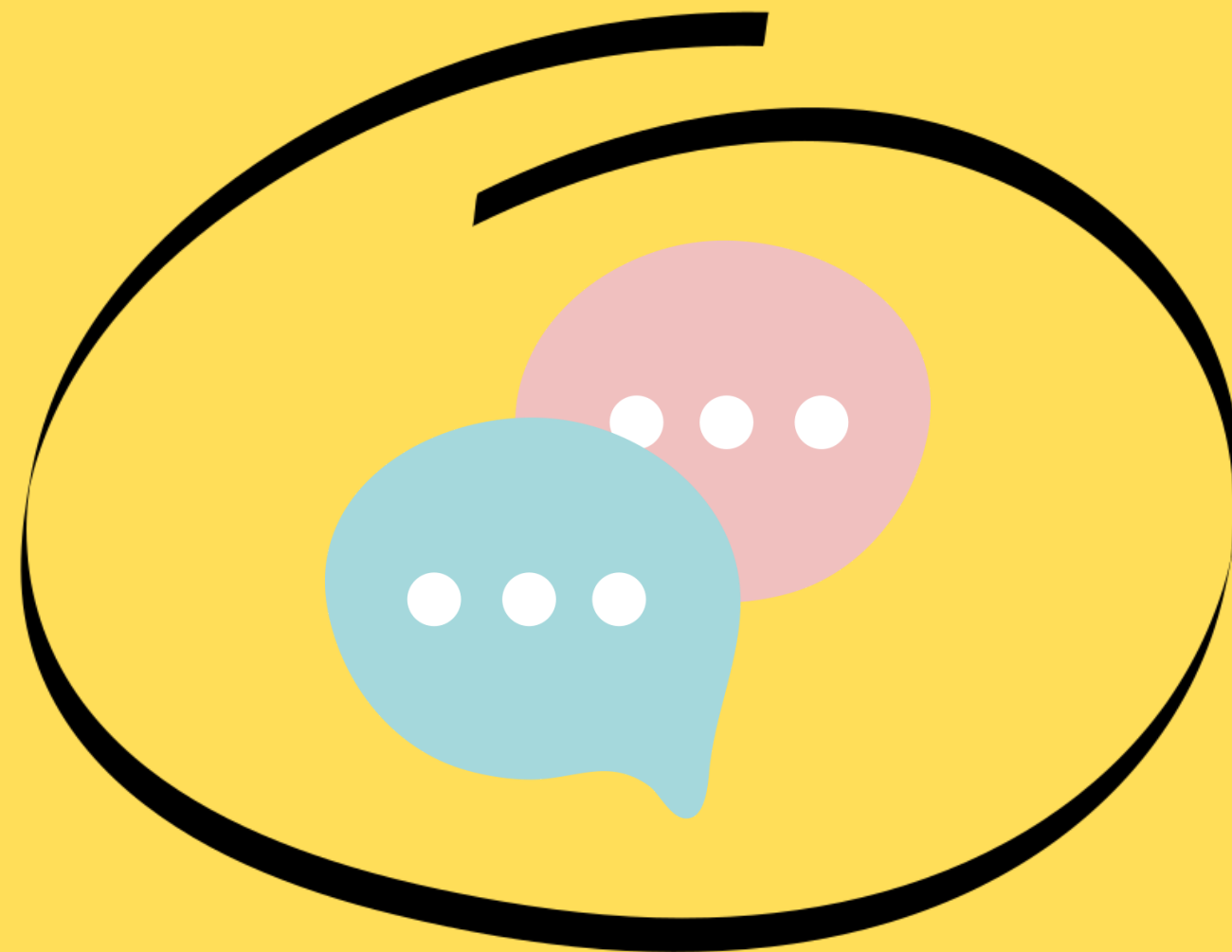
Chegar a acordos consensuados
sobre que facer para que as cousas
queden ben cando alguén foi danado.

*Baséase en facer preguntas coas que,
en lugar de xulgar ou criticar a
conducta, **empúrrrase ás persoas
involucradas** a reflexionar.*

CÍRCULOS

É unha práctica restaurativa que permite ter un diálogo compartido por moitas persoas mantendo unha comunicación eficaz. Os círculos de diálogo xeran vínculos entre as persoas e desenvolven sentimento de **pertenza** á escola.

QUE FOI O QUE PASOU?

Presentación
(obxectivo e normas)

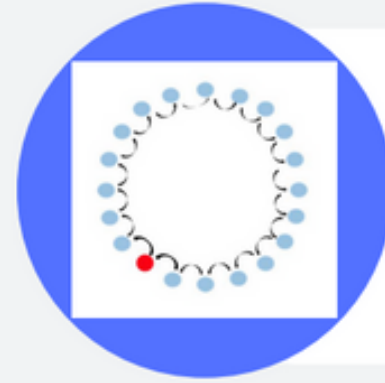
Check-in

**Mezclador
ou mixer**

Tema
(preguntas para os obxectivos previstos)

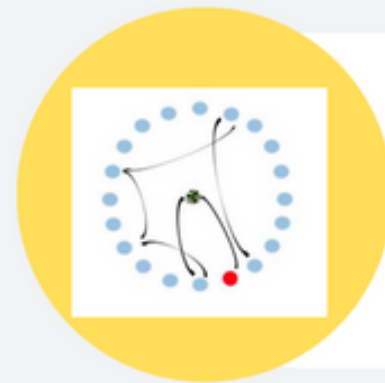
**Reflexión
Check-out**
(peche)

TÍPOS DE CÍRCULOS

ROLDA SECUENCIAL

PREGUNTA ESPECÍFICA
EN ORDE
BÚSCASE QUE TODOS PARTICIPEN

ROLDA NON SECUENCIAL

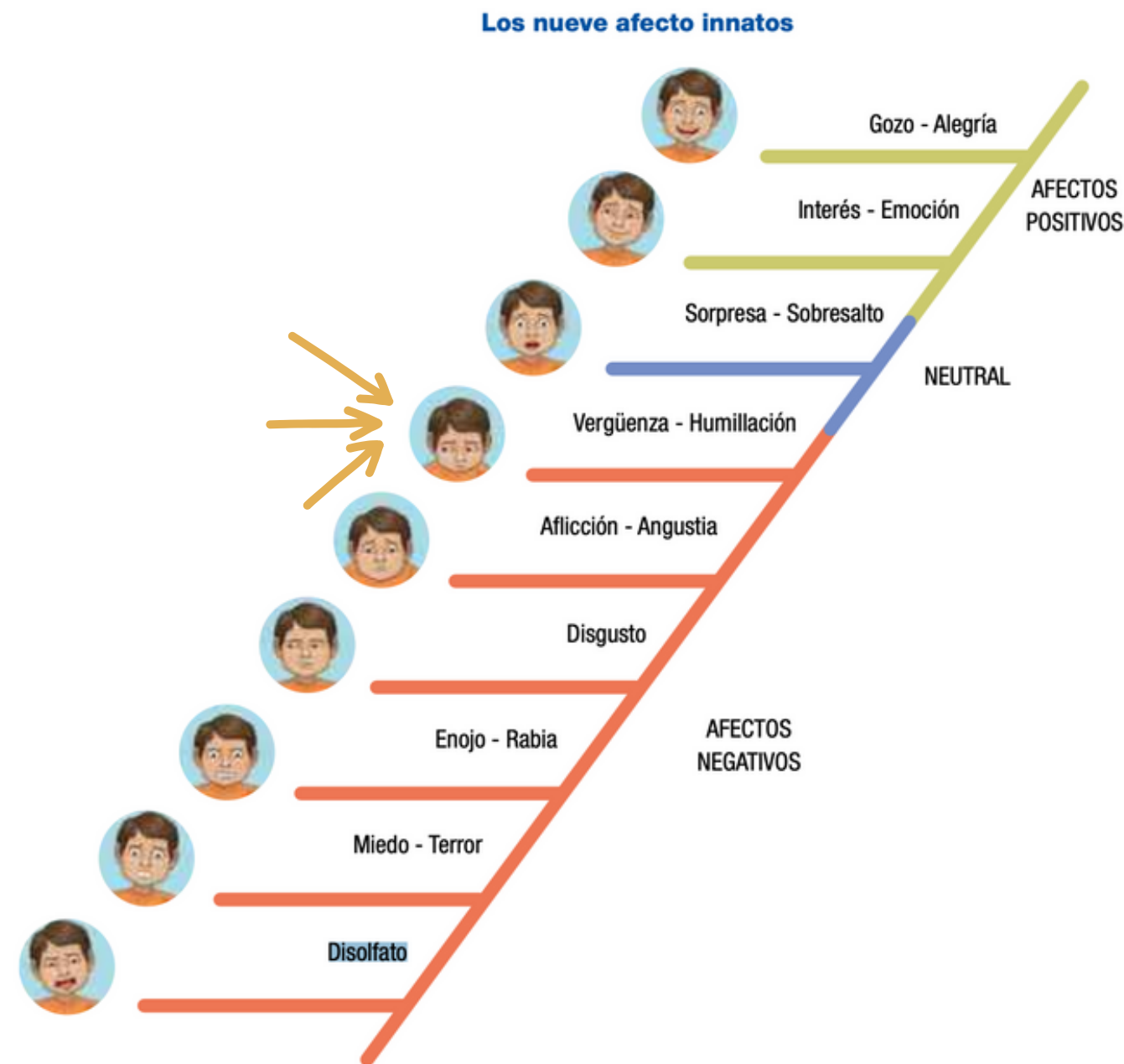
NON HAI ORDE PRESSTABLECIDA PARA
PARTICIPAR
A PARTICIPACIÓN É VOLUNTARIA
CONSÉGUESE IGUALMENTE EVOCACIÓN

TANQUE DE PEIXES

DOUS CÍRCULOS CONCÉNTRICOS
PERSOA EXPÓN A SITUACIÓN
CADEIRA BALEIRA
RETROALIMENTACIÓN POSITIVA
5-7 MINUTOS POR INTERVENCIÓN

TEORÍA DOS AFECTOS

Tomkins

Elaborada en base a Tomkins, SS. Exploring Affect E.V. demos,
Ed. Cambridge University Press, 1995

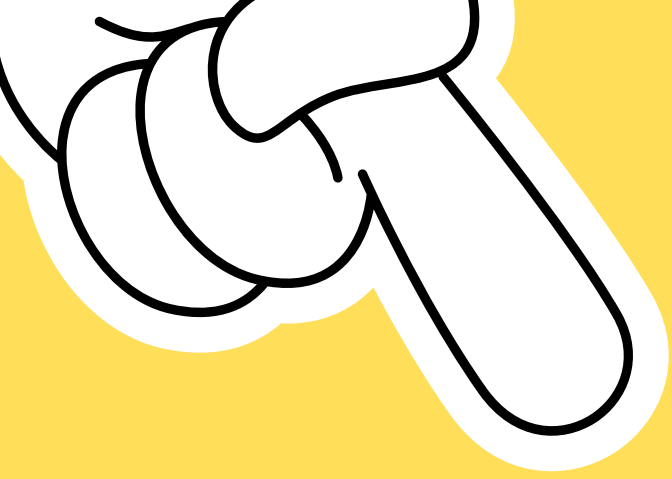

A VERGOÑA

“ No hai vergoña sen a mirada do OUTRO” (Boris e Cyrulnik)

WHAT?

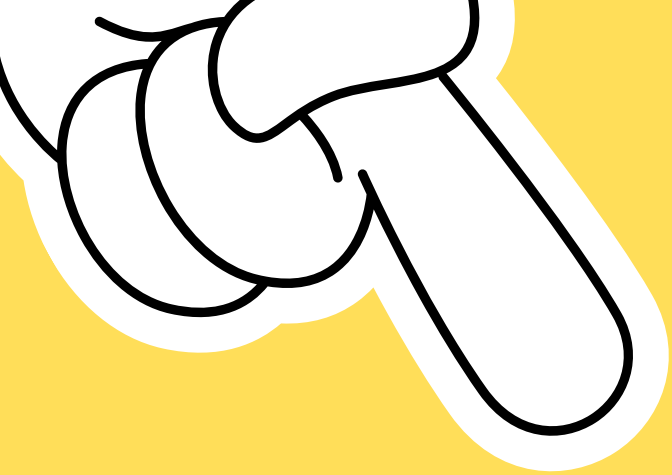

A VERGOÑA

Segundo **Nathanson** a vergoña é un dos nove afectos innatos que ten as seguintes funcións:

- Establecer os **parámetros sociais** que rexen como interactuamos co resto
- Interrompe** os nosos sentimentos positivos.
- Proporciona unha **percepción repentina** de algo que realmente non queremos saber sobre nós mesmos.
- A vergoña é algo que **nos mantén dentro e fóra das relacións**

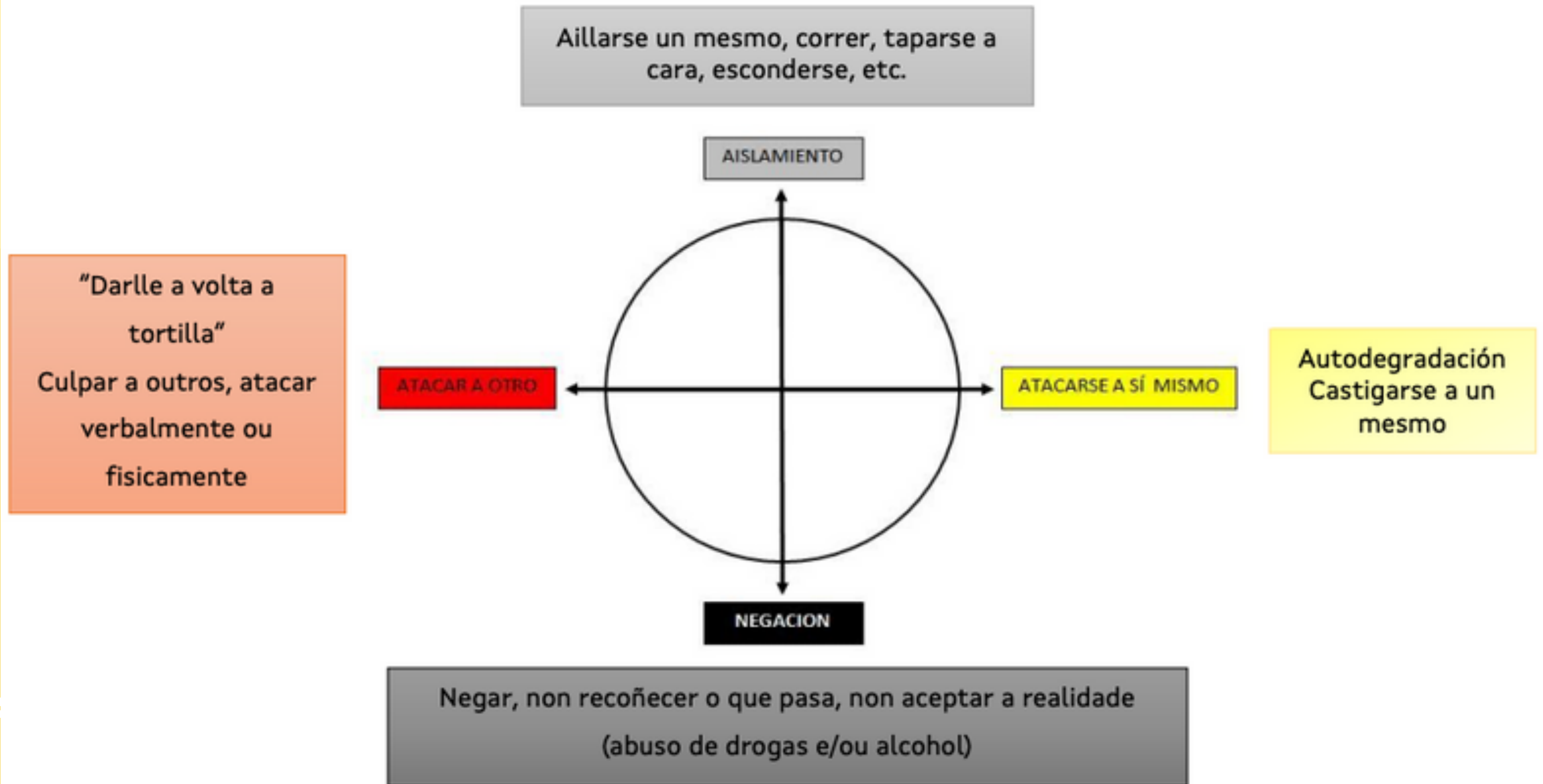

A VERGOÑA

“ No hai vergoña sen a mirada do OUTRO” (Boris e Cyrulnik)

BRÚJULA DE LA VERGUENZA

¿CÓMO LIDIAR POSITIVAMENTE?

- *Falar sobre o asunto*
- *Expresar os seus sentimentos*
- *Admitir actuamos mal*
 - *Desculparse*
- *Estar disposto a reparar os danos causados*

PARA QUE ISTO OCORRA....

- *Escoitar o que ten que dicir*
- *Estar presente con eles **sen tentar resolverlles o problema***
- *Reflexionar sobre o que causou o sentimento de vergoña*
 - *Animarlle a falar sobre a súa experiencia*
 - *Validar os seus sentimentos*

CULPA VS VERGOÑA

A **culpa** apunta a que falla no FACER. "Fixen algo malo".

A **vergoña** refírese ao fracaso dunha persoa, no SER.
"Son malo".

**Sentimonos culpables do que fixemos pero
avergoñámonos do que somos.**

A VERGOÑA RESPONDA POSITIVA OU NEGATIVA?

Saca ó agresor da comunidade e ponlle unha **etiqueta**.

“Esta persoa agora é unha mala persoa que cometeu un crime”.

Si é empurrada fora da comunidade, é previsible que se vexa involucrada en grupos negativos que **acepten o seu rol**.

Expresa **desaprobación do acto** pero non saca á persoa ofensora fora da comunidade. Este tipo de vergoña rexeita o acto, pero non á persoa. Promove a reintegración da persoa na comunidade ofrecendo os apoios precisos para que isto ocorra.

Hipótese de John Braithwaite (Aplicado á aula)

Separar o acto do suxeito

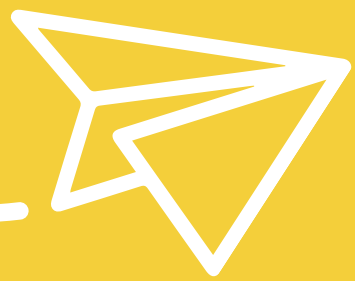
- ***por que a persoa disruptiva pórtase mal en clase?***

A xente faise esta pregunta, aínda que o autor cambia o enfoque:

- ***Por que a maioría da xente compórtase ben a maioría parte do tempo?***

En xeral é para evitar un castigo, pola presión de grupo, por educación... o que nos leva a outra pregunta,

que é mellor, educar ou castigar?

Claustro

Sala de profes

**Reunión
avaliación**

QUÉ OBSERVA?

TANQUE DE PEIXES

DOUS CÍRCULOS CONCÊNTRICOS
PERSOA EXPÓN A SITUACIÓN
CADEIRA BALEIRA
RETROALIMENTACIÓN POSITIVA
5-7 MINUTOS POR INTERVENCIÓN

BENESTAR EMOCIONAL

BENESTAR EMOCIONAL

QUE É? ?

Acompañar...

Con criterio de **convivencia** e con coñecemento do **proceso de E-A**

-
- ▶ Cando se fala de benestar faise referencia a un concepto amplo que ten que ver non só coa experiencia subxectiva de se sentir ben, en harmonía e con tranquilidade, senón tamén coa experiencia persoal de satisfacción por **ser quen de afrontar dificultades e superar de xeito positivo ou adaptativo as contrariedades que se presentan na vida cotiá.**

BENESTAR EMOCIONAL

A Saúde Mental: conceito

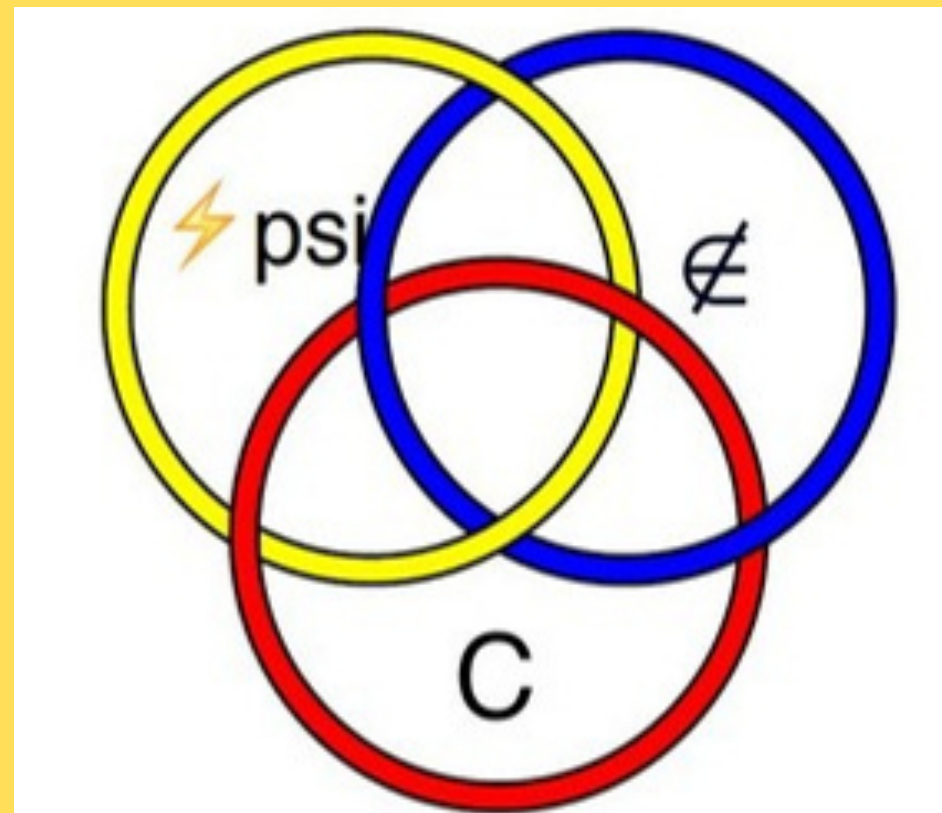
- OMS: *“Estado de bienestar mental que permite a las personas hacer frente a los momentos de estrés de la vida, desarrollar todas sus habilidades, poder aprender y trabajar adecuadamente y contribuir a la mejora de su comunidad”.*

YAM: *“Como piensas, sientes y actúas”*

BENESTAR EMOCIONAL

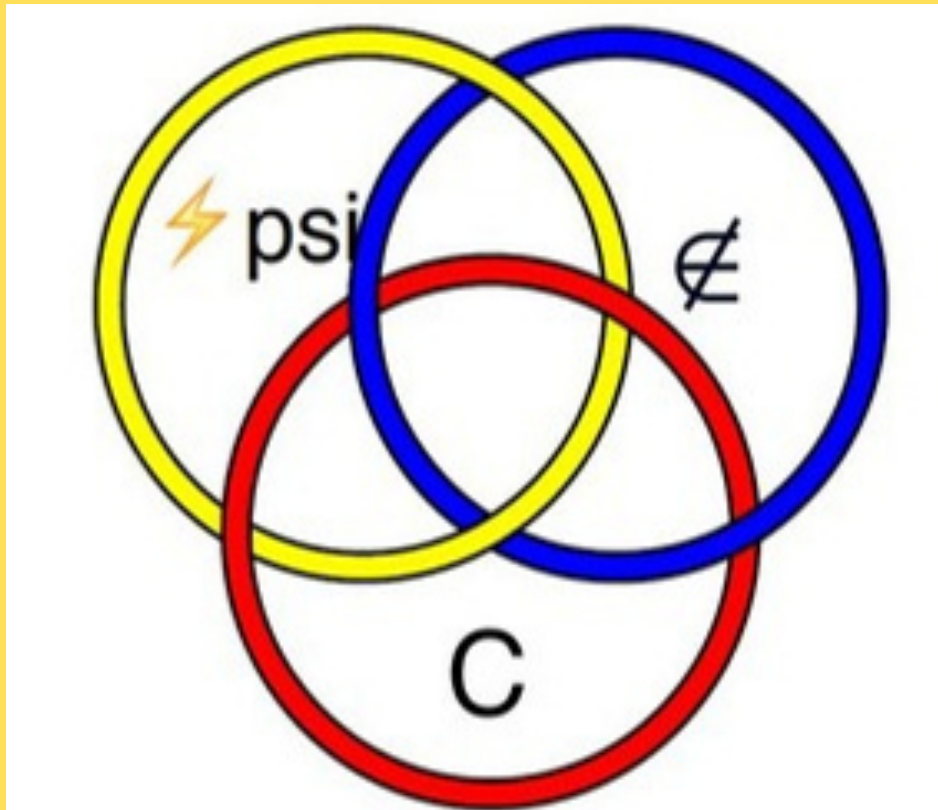
Modelo teórico de Joiner (Tª Interpersonal del suicidio, 2005):

Pertenencia frustrada, **sensación de ser una carga** para los otros, **desesperanza** e **capacidad de suicidio**.

BENESTAR EMOCIONAL

Pertenencia frustrada – Pertenencia e participación
sensación de ser una carga – autonomía e escoita
desesperanza – capacidade de logro/éxito

Alumnado

Convivencia

Desregulación >> Acougar
Enfrontamento >> Restaurar
Illamento >> Interactuar

Aprendizaxe

Apatía >> Conectar
Desorganización >> Planificar
Ineficacia >> Superar

Profesorado

Convivencia

Desgaste profesional >>
Coidarse
Crispación >> Vincularse

Aprendizaxe

Frustración >> Acompañar e
responsabilizar
Atafego >> Confiar e adaptar

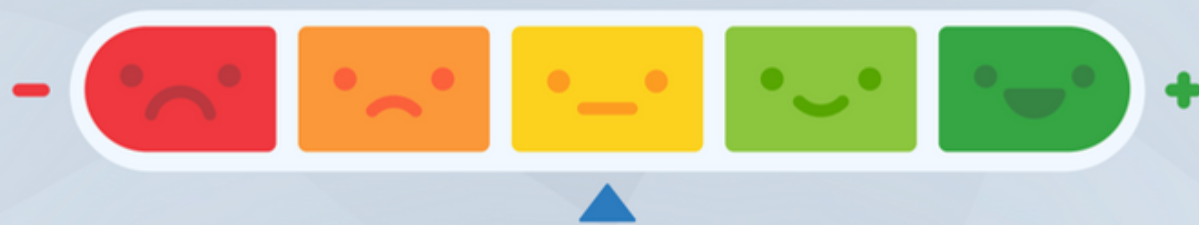

Familia

Convivencia e aprendizaxe

Desencontro >> Participar
Desorientación >> Construír
Estrés >> Transformar

GUÍA PARA O DESENVOLVEMENTO DO PLAN DE BENESTAR EMOCIONAL

PROFESORADO

ALUMNADO

FAMILIAS

ANTES DE REMATAR...

COMENZAR, PARAR, CONTINUAR

PARAR

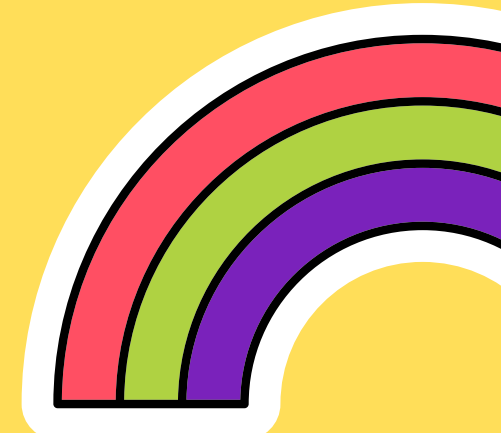
Identifica lo que no ha funcionado,
qué no debería seguir adelante.

CONTINUAR

Propuestas que deberían continuar.

COMENZAR

Propuestas que deberías comenzar

NORMATIVA IMPRESINDIBLE

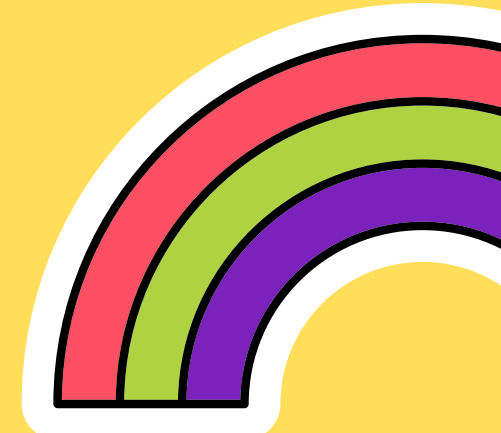
Lei 4/2011, do 30 de xuño, de
**convivencia e participación da
comunidade educativa.**

Decreto 8/2015, do 8 de
xaneiro, que desenvolve
a Lei 4/2011.

Resolución do 3 de xullo de 2018
da DXEFPIE pola que se ditan
instrucións para o apoio á
creación e ao funcionamento das
ENAPAS.

Instrucións do 6 de setembro de
2019 da DXEFPIE para a elaboración
de **plans de igualdade.**

Orde do 19 de outubro de
2022 pola que se crean
as comisións provinciais
e a Comisión
autonómica de
seguimento do **benestar
e a convivencia** nos
centros educativos
sostidos con fondos
públicos.

NORMATIVA IMPRESINDIBLE

+Protocolos

Plan Integral contra o acoso e o
ciberacoso escolar.
+ Protocolo

Orde do 23 de agosto de 2023 pola
que se establece a figura da ***persoa
coordinadora de benestar*** e
convivencia nos centros docentes de
Galicia.

Guía para o
desenvolvemento do ***Plan de
Benestar emocional***

**Estratexia galega de convivencia
escolar 2025. EDUCONVIVES 2025.**

Orde do 4 de xaneiro de
2024 da Consellería de
Cultura, Educación, FP e
Universidades sobre o
***uso dos teléfonos
móviles e dispositivos
electrónicos***
nos centros educativos.

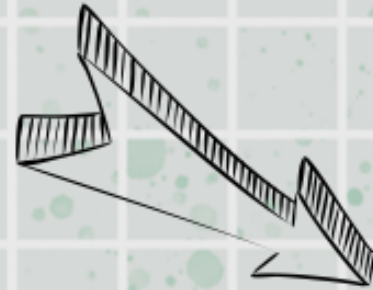
PARA SABER MÁIS...

GRAZAS!

Para saber más...

Juan de Vicente Abad

Convivencia restaurativa

Aprender a convivir y a construir
entornos de aprendizaje seguros

Prólogo de **Elena Martín Ortega**
y **Vicenç Rul·lan Castañer**

biblioteca
INNOVACIÓN
EDUCATIVA

**“O CONFLITO É INEVITÁVEL,
O COMBATE É OPCIONAL”**

MAX LUCADO